

ÖĞRETMEN ADAYLARININ BURDUR GÖLÜ ALGILAMALARI: FENOMENOĞRAFİK BİR ARAŞTIRMA

PROSPECTIVE TEACHERS' UNDERSTANDINGS OF BURDUR LAKE: A PHENOMENOGRAPHIC STUDY

Yrd. Doç. Hilmi DEMİRKAYA

Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim
Fakültesi Sosyal Bilgiler Eğitimi Anabilim Dalı

Dr. Necati TOMAL

Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi
Coğrafya Eğitimi Anabilim Dalı

ÖZET

Fenomenografi yöntemi, bireylerin çeşitli olaylara ve nesnelere karşı olan algılarından tanımlama kategorileri oluşturmaya çalışır. Bu çalışmada, Burdur Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören öğretmen adaylarının Burdur Gölü'nü nasıl algıladıkları incelenmiş, Burdur Gölüne gidip gitmedikleri, gölün turistik değeri, göldeki kirlilik düzeyi konusundaki bilgi ve düşünceleri nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmadan elde edilen verilerin değerlendirilmesi sonucunda; öğretmen adaylarının büyük bir bölümünün Burdur Gölü hakkındaki bilgilerinin kulaktan dolma, söylentilere dayalı olduğu ortaya çıkmıştır. Araştırmaya katılan öğretmen adayları göle gidememelerine sebep olarak, ulaşım problemini göstermişlerdir. Gölün kirliliği ve bakımsız olduğu yönünde görüş bildiren denekler, mevcut haliyle Burdur Gölünün turistik bir değer taşımadığını düşünmektedirler. Araştırmaya katılan öğretmen adayları; Burdur Gölü'nün kirlilik problemine çözüm bulunmasını ve göl çevresinin ağaçlandırılarak yeşil kuşak projesinin yaşama geçirilmesini istemektedirler. Resmî, yerel ve gönüllü kuruluşların el ele vermesiyle bu projenin gerçekleştirilebileceğine inanmaktadırlar. Araştırmaya katılan kız ve erkek öğretmen adayları sayısında denge korunmaya çalışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların; Burdur Valiliğine, Burdur Belediyesine, Burdur Eğitim Fakültesi ile Burdur Gölü ve yakın çevresinin geliştirilmesine yönelik çaba harcayan tüm kuruluşlara yol gösterici olması beklenmektedir. Fenomenografi yöntemi, bu çalışmada Burdur Gölü örneğinde kullanılmıştır. Diğer pek çok coğrafi özellik ve konu hakkında öğrencilerin görüşlerini toplamak amacıyla bu yöntemle başvurulabilir.

Anahtar Kelimeler: 1- Burdur Gölü 2- Nitel araştırma 3- Öğretmen adaylarının görüşleri 4- Fenomenografi 5- Algılama

ABSTRACT

The phenomenography method is used to establish categories of description from individuals' perceptions of events or objects. In this research, the way how the undergraduate students in Burdur Education Faculty perceive Burdur Lake has been analysed, whether they go to the Burdur Lake or not, their opinions about the contamination level of the lake have been analysed by using qualitative and quantitative research methods. As a result of the evaluation of the data that has been obtained from the research, it has come to light that a vast majority of the undergraduates' knowledge about Burdur Lake is picked up here and there and depends on rumors. Undergraduates who participated in the research emphasized that the reason why they can't go to the lake is due to transportation problems. The participants who say that the lake is contaminated and neglected think that Burdur Lake has no touristic value with its current situation. Undergraduates who participated the research want a solution to the contamination problem of Burdur Lake and want a "Green Belt Project" to be applied exactly by afforestation of the vicinity of the lake. Official and local, they believe that this Project can be realized by means of the collaboration of volunteer organizations. It has been tried to keep the balance between the number of female and male undergraduates who participated in the research. The data obtained from the research is expected to guide to Burdur Governorship, Burdur Municipality, Burdur Education Faculty and all organizations that show effort and willingness to the development of the vicinity of Burdur Lake.

In this study, phenomenography is used in the example of Lake Burdur. It is also possible to use this method in order to collect students' knowledge about many other geographical features and the subjects connected with geography.

Key Words: 1-Burdur lake 2- Qualitative research 3- Undergraduate conceptions 4- Phenomenography 5- Perceiv

1. GİRİŞ

Bireyler, yaşamlarını sürdürdükleri dünyayı birbirinden çok farklı boyutlarda algılar ve zihinlerinde kendilerine özgü bilişsel yapılar oluştururlar. Bu farklılık; bireylerin yaşları, ilgi alanları, eğitim düzeyleri, zihinsel kapasiteleri ve yaşadıkları ortamdaki uyaranlar gibi pek çok faktöre bağlıdır(Tunçel, 2002, 84).

Her bireyin zihninde farklı bir dünya algısı vardır. Bilişsel haritalar, iç içe geçmiş pek çok süreci kapsar. Bunlar, bireylerin gerçek mekanlar konusundaki bilgileri ve algılarının psikolojik dönüşümleri ile ortaya çıkarlar(Goodall, 1985, 299).

Oluşturmacı fikir sıralamasının son 10 yıldan bu yana yükseköğretimdeki program tasarımlarında etkili olduğu görülmektedir. Bu yaklaşıma göre, bireyler herhangi bir kavramı öğrenirken; önceki yaşantı ve bilgilerine dayalı bilişsel yapı yada şemaları her yeni yaşantı ile karşı karşıya kaldıkları zaman zihinlerinde tekrar oluştururlar(Biggs, 1999). Fenomenografik araştırma yöntemi ise, bireylerin kavramlara yönelik olarak zihinlerinde oluşturdukları bu bilişsel yapıları kendi ifadeleri ile nasıl ortaya koyduklarını inceler.

Fenomenografi, yaklaşık son otuz yıldan bu yana yükseköğretimde öğrenme ve öğretme üzerine yapılan araştırmalarda kullanılan en etkili yöntemlerden birisidir. Fenomenografi önemli bir inceleme yapısı ortaya koymuş ve personel geliştirme aktiviteleri üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Gothenburg üniversitesinde görev yapan Marton ve arkadaşlarının öncülük ettiği bu yaklaşım ile ilgili ilk çalışmalar 1970’li yıllarda yapılmıştır(Marton & Saljö, 1976a, 1976b; Fransson, 1977; Svensson, 1977). Ancak bu çalışmalarda fenomenografi kavramının kullanılmadığı görülür. İlk defa 1979 yılında Gothenburg üniversitesinde fenomenografi kavramından bahsedilmiş ve Marton 1981 yılında yaptığı bir çalışmada ilk defa bu kavramı resmen kullanmıştır. Bu gelişmelerin sonucunda fenomenografinin yöntemleri ortaya çıkmıştır. Felsefi temellerine, oldukça yakın yıllara kadar öncülükleri tarafından çok az dikkat çekilmiştir. Richardson’un (1999) da işaret ettiği gibi, bu durum yakın zamana kadar önemli bir belirsizliğe ve karışıklığa neden olmuştur.

Fenomenografi, “insanların yaşamlarını sürdürdükleri yeryüzündeki çeşitli nesnelere, olgular ve yaşantıları; kavramsallaştırma, algılama ve anlama gibi farklı nitel yollarla haritalamalarına (zihinsel örüntü oluşturma) yardımcı olan bir araştırma yöntemidir” şeklinde Marton(1986, 31; 1988, 179) tarafından tanımlanmıştır. Fenomenografi, gerçek olguyla ilişkili olabilecek olan bu kavramların doğruluk ya da gerçeğe uygunluğu konusunda herhangi bir yargılamada bulunmaz. Fenomenografik çalışmanın sonucu; “göreceli, yaşantısal, bağlamsal ve nitel” olarak tanımlanan bir kategori setidir(Marton, 1986, 33). Marton & Booth (1997) kavramlar, algılama yolları, anlama yolları ve tanımlama kategorilerinden elde edilen kavramsallaştırma gibi terimlerin eşanlamlı olduklarını ve daha iyi yaşantı yolları olarak değerlendirilebileceğini öne sürmüştür. Bir yaşantı yolu, iki temel öğeye sahiptir: Bunlar, yaşantının ne olduğuna önem verme (ilgilenme) ve bir bilginin nasıl yaşantıya dönüştürüldüğü ile ilgilidir.

Fenomenografik araştırma için en fazla tercih edilen veri toplama yöntemi, deneklerle yüz yüze bireysel görüşme yapmaktır. Bireylerin yaşantılarını ifade etmeleri için pek çok yol vardır. Bu bağlamda, bireylerin olguları nasıl gördüklerini açıklama yolları ile ilgili olarak grup görüşmeleri, gözlemler, resimler, yazılı yanıtlar ve tarihsel belgeler fenomenografik çalışmalarda temel bilgi kaynağı olarak kullanılmaktadır(Marton, 1994, 1124).

Fenomenografi, nesnelere ve olaylarla ilgili algıların ifadeye dönüşmüş tarzından genellemeler yapmaya başka bir deyişle tanımlama kategorileri oluşturmaya çalışır. Bu bağlamda tanımlama

kategorileri birçok bireyin yaşantı farklılıklarından yararlanır. Marton & Booth (1997, 125) bir betimsel kategoriler seti için üç anahtar kriter önermektedir:

Bireysel tanımla kategorileri, incelenen olguyla ilişkili bir görev üstlenmelidir. Her bir kategori olguyu belli bir yönü ile açıklamalıdır.

Kategoriler, birbiriyle mantıksal bir ilişkiye sahip olmalıdır. Yani aralarında bir hiyerarşi bulunmalıdır.

Sistem, olay ve olguyla ilgili eleştirel değişkenleri elde edebilmek için mümkün olduğu kadar az tanımlama kategorisi oluşturmaya çalışmalıdır.

Alışılmış fenomenografi yöntemi, tanımlama kategorilerinin oluşturulacağına yönelik görüşmenin yapılması ya da yazılı materyallerin transkript (farklı bireylerin aynı kavrama yönelik tanımlamaları incelenerek aynı yada benzer olanların ortak bir tanımlama kategorisi altında birleştirilmesi) edilmesi yoluyla işlevini sürdürür. Öğrencilerin ifadeleri defalarca okunur, tekrar okunur. Çalışmadan çıkacak kategoriler, bireysel yanıtlardan daha önemlidir. Bazı fenomenografi araştırmacıları, problemsiz bir şekilde tanımlanmış olan dil yapısını ve kategorileri görebilirler. Bowden yaşantıya dönüştürülen olgu bağlamında; araştırmacıların duyarlı olmaları için almaları gereken önlemleri açıklar. Bu bağlamda, yaşantının ortaya çıkarılmasında ve yaşantının açıklanmasında dilin önemine vurgu yapar. Ona göre “öğrenciler sık sık benzer şeyleri söylerler, fakat onların ima ettikleri anlamlar farklıdır” (Bowden, 1994, 51) ve “keza öğrenciler, benzer fikirleri oldukça farklı terimlerle ifade ederler” (Bowden, 1994, 51).

Fenomenografi yönteminde olay ve olgu ile ilgili öğrencilerden kısa bir paragraf yazmalarının istenmesi, kavram ve ifadeler geliştirmeleri ya da ayrıntıları açıklamaları açısından çok küçük bir fırsat tanıyabilir. Ancak bu açıklamaların kısa olması olay ve olgu ile ilgili önemli özelliklerin ön plana çıkmasına neden olur. Bu çalışmada fenomenografi yöntemi, öğrencilerin Burdur Gölü ile ilgili öne çıkan düşüncelerinin ortaya koyulmasında kullanılmıştır. Daha pek coğrafi özellik ve konu ile ilgili öğrencilerin fikirlerinin öğrenilmesinde de bu yöntem kullanılabilir.

Burdur Gölü, türü yok olma tehlikesi ile karşı karşıya olan dikkuyruk (*Oxyura Leucocephala*) kuşunu da içine alan 18 farklı türden 20.000’den fazla kuşa kış döneminde ev sahipliği yapmaktadır. Burdur Gölü bu özellikleri ile ulusal ve yerel toplum kuruluşlarının dikkatlerini üzerine çekmiştir. Çevre Bakanlığı ve Ankara Üniversitesi’nin Uygulamalı Çevre Araştırmaları Merkezi nadir bulunan bu kuş türlerini korumak için “Burdur Sulak Alanlar Yönetim Planı” hazırlamışlardır (Atayeter, 2003, 239-258).

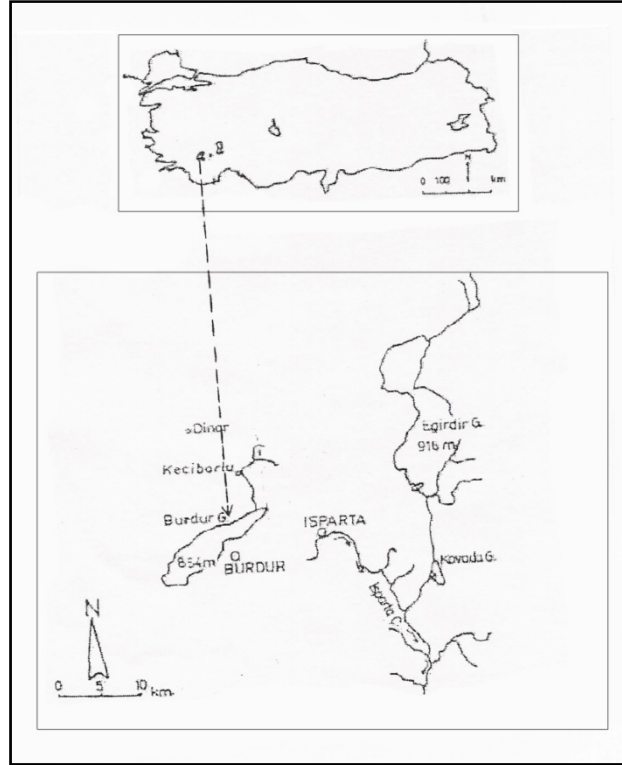
Burdur Gölü, Türkiye’nin Batı Akdeniz bölümünde kapalı bir havza içerisine yerleşmiş tektonik bir göldür (Şekil 1). Ortalama derinliği 40 metre olan gölde sodyum sülfat-klorid oranı yüksektir. Gölde yaşayan balık çeşitliliği sınırlıdır. Burdur Gölü’nde zooplankton olarak Antropodiophtamus Burdiricus ve balık türü olarak da Alphanus Burdiricus yaşamaktadır (Atayeter, 2003, 239-258).

Burdur Gölü, yörede uygulanan yanlış sulama politikaları (yer altı suyunun aşırı kullanımı) yüzünden alan olarak gittikçe küçülmektedir. Sulak alanlardaki dikkat çekici küçülme (1971’de 1,040,000 akr, 1997’de 795,000 akr) birçok olumsuz etkiye neden olmuştur. Bu süre zarfında, 257,000 akr’lık sulak alan kurutulmuştur. Buna dayalı olarak da su kuşlarının sayısında dikkat çekici bir azalma gözlenmiştir (Aytülkasapoğlu ve Ecevit, 2002, 368).

Burdur Gölü, Göller yöresinde yer alan ve Türkiye’nin alan bakımından en büyük göllerinden birisidir. Gerek Dünya’da gerekse Türkiye’deki su havzalarında son yıllarda önemli ölçüde kirlenmenin ve çevresel bozulmaların meydana geldiği görülmektedir. Burdur Gölü, su toplama havzasının

kirletilmesi, suyunda meydana gelen kirlenmeler ve etrafındaki doğal ekosistemde meydana gelen bozulmalar ve bunların ortaya çıkardığı pek çok sorunla karşı karşıya kalmıştır (Atayeter, 2003, 239-258). Bu nedenle, Burdur’da öğrenim gören öğretmen adaylarının Burdur Gölü ile ilgili algılamalarının ve görüşlerinin araştırılmasının anlamlı olduğu düşünülmektedir.

Şekil 1: Burdur Gölü ve Yakın Çevresinin Lokasyon Haritası

Bu çalışma, Burdur Eğitim Fakültesi’nde öğrenim gören öğretmen adaylarının bazı kişisel değişkenlerini dikkate alarak Burdur Gölü algılamaları ve bu algılar sonucu ortaya çıkan tanımlama kategorileri üzerinedir. Araştırmanın veri toplama aşamasında 79 denekten veri toplanmış olup, bunların 43’ü kız ve 36’sı erkek öğrencidir. Toplam 79 adet deneğin formu fenomenografik analize dahil edilmiştir.

2.YÖNTEM

2.1. ÖRNEKLEM

2.2. VERİLERİN TOPLANMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış bir görüşme formu verilmiş ve bu formun doldurulması istenmiştir. Görüşme formunda, öğretmen adaylarının kişisel özellikleri hakkında bilgi almak için kapalı uçlu sorular, Burdur Gölü’nü nasıl algıladıklarını ve tanımladıklarını belirlemek amacıyla da açık uçlu sorular yer bulunmaktadır.

Araştırmaya katılan deneklerden kendilerine verilen kağıda Burdur Gölü hakkında düşüncelerini

yansıtan birkaç cümleden oluşan kısa bir paragraf yazmaları istenir. Açıklamanın kısa tutulması öğrencilere göl hakkında düşüncelerini ayrıntılı bir şekilde anlatabilme şansı tanımamış olabilir. Bu durumda denekler, araştırmacıdan görüşmenin amacı konusunda açıklama yapmasını isteyebilirler. Anket formunda “Burdur Gölü ..... bir göldür.’ şeklinde öğretmen adaylarının yanıtları için boşluklar bırakılmış cümle tamamlama sorusu da bulunmaktadır. Bu şekildeki soruların cevaplarını tasnif etmek daha kolaydır. Araştırmacı, deneklerle bizzat kendisi görüşmüş ve öğrencilerin sorularına ilişkin gerekli açıklamaları yapmıştır. Araştırmaya dahil edilen öğrencilerle informal yollarla iletişim kurulmuş ve araştırmaya ilgi göstermeleri sağlanmıştır. Öğrencilerden toplanan veriler, daha sonra fenomenografik analiz yöntemiyle değerlendirilmiştir. Yapılan analiz neticesinde, Burdur Gölü ile ilgili sekiz tanımlama kategorisi elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bu bulgular, makalenin ilerleyen kısımlarında tartışılmış olup, sınıf uygulamalarına dönük bazı olası sonuçları ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Öğretmen adaylarının Burdur Gölü ile ilgili sorulara ilişkin yanıtları araştırmacı tarafından tek bir oturumda oldukça hızlı bir şekilde okunmuştur. Sonra yine aynı cevaplar hızlı bir şekilde ikinci ve üçüncü kez okunmuştur. Üçüncü okumadan sonra bazı geçici ön kategoriler ana hatlarıyla belirlenmiştir. Elde edilen bu ön kategoriler daha sonraki okumalarda temel alınmıştır. Yani bu kategoriler, deneklerin yanıtlarına karşı test edilmiştir. Öğretmen adaylarının yanıtları sınıflandırılarak, fenomenografik analiz sonucunda belli tanımlama kategorileri elde edilmiştir. Bu konuda Türkiye’de benzer bir çalışma bulunmaması nedeniyle yapılan çalışmanın anlamlı olduğu öngörülmektedir. Bu araştırmada; öğretmen adaylarının Burdur Gölü’nü algılamaları, belirli karakteristikler ve değişkenlerinin tanımlanması yoluyla kategorilere ayrılmıştır.

3. BULGULAR VE YORUMLAR

Öğrencilerin Burdur Gölü’nü algılama biçimlerini belirlemek amacıyla yapılan araştırmadan elde edilen veriler, betimsel istatistik yöntemleri ve fenomenografik analiz teknikleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu kısımda önce araştırmaya katılan deneklerin özellikleri incelenmiş, daha sonra nitel araştırma sonucu elde edilen fenomenografik tanımlama kategorileri üzerinde durulmuştur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin % 54,4’ü (43 kişi) kız, % 45,6’sı (36 kişi) erkek olup, toplam 79 kişidir. Yukarıdaki değerler göz önünde bulundurulduğunda, araştırmaya dahil edilen öğrenciler arasında kız-erkek oranının, büyük ölçüde korunduğu görülmektedir(Tablo 1).

Tablo 1. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Cinsiyetlerine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerler

Cinsiyet	f	%
Kız	43	54,4
Erkek	36	45,6
Toplam	79	100.0

Araştırmaya katılan öğrenciler, mezun oldukları lise türüne göre incelendiğinde; % 5,1’inin (4 kişi) Süper Lise, % 8,9’unun (7 kişi) Anadolu Öğretmen Lisesi, % 12,7’sinin (10 kişi) Anadolu Lisesi ve % 73,4’ünün ise (58 kişi) Genel Lise mezunu oldukları anlaşılmaktadır(Tablo2). Bu değerlerden de anlaşılacağı üzere, deneklerin yaklaşık dörtte üçünü genel lise mezunları oluşturmaktadır.

Tablo 2. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Mezun oldukları Lise Türüne İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Lise Türü	f	%
Anadolu Lisesi	10	12,7
Anadolu Öğretmen Lisesi	7	8,9
Genel Lise	58	73,4
Süper Lise	4	5,1
Toplam	79	100,0

Araştırmaya katılan öğrencilerin üniversite öncesi eğitimlerini tamamladıkları yerleşim birimlerinin nüfusları incelendiğinde; öğrencilerin % 1,3'ü (1 kişi) 2001-10.000 nüfusa, % 16,5'i (13 kişi) 10.001-50.000 nüfusa, % 16,5'i (13 kişi) 50.001-100.000 nüfusa, % 29,1'i (23 kişi) 100.001-500.000 nüfusa ve % 36,1'i 500.000 ve üzerinde nüfusa sahip yerleşim birimlerinde yaşamış oldukları görülmektedir(Tablo3).

Tablo 3. Öğrencilerin Üniversite Öncesi Eğitimin Aldıkları Yerleşim Nüfus Miktarlarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Nüfus Miktarı	f	%
2001-10000	1	1,3
10001-50000	13	16,5
50001-100000	13	16,5
100001-500000	23	29,1
500000 ve üzeri	29	36,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş durumları incelendiğinde; öğrencilerin % 19'u (15 kişi) 20 yaşında, % 25,3'ü (20 kişi) 21 yaşında, % 24,1'i (19 kişi) 22 yaşında, % 21,5'i (17 kişi) 23 yaşında, % 7,6'sı (6kişi) 24 yaşında ve % 2,5'i (2 kişi) ise 25 yaş ve üzerindedir(Tablo4). Bu durumda, araştırmaya katılan deneklerin yaklaşık % 98'inin üniversite çağındaki öğrenci yaş profiline uygun oldukları görülmektedir.

Tablo 4. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Yaş Durumlarına İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Yaş	f	%
20	15	19,0
21	20	25,3
22	19	24,1
23	17	21,5
24	6	7,6
25 ve üzeri	2	2,5

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevreye yönelik ilgi düzeyleri incelendiğinde; öğrencilerin % 6,3'ünün çok yeterli, % 3,8'inin yeterli, % 36,7'sinin orta düzeyde, % 32,9'unun yetersiz ve % 20,3'ünün çok yetersiz oldukları görülmektedir(Tablo5).

Tablo 5. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Çevreye Yönelik İlgisi Düzeylerine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

İlgi Düzeyi	f	%
Çok Yeterli	5	6,3
Yeterli	3	3,8
Orta Düzeyde	29	36,7
Yetersiz	26	32,9
Çok Yetersiz	16	20,3

Araştırmaya katılan öğrencilerin Burdur Gölü'ne gidip gitmedikleri incelendiğinde; öğrencilerin % 89,9'unun Burdur gölü'ne gittikleri, % 10,1'inin ise Burdur Gölü'ne gitmedikleri anlaşılmaktadır(Tablo 6).

Tablo 6. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Burdur Gölü'ne Gidip Gitmediklerine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Göle Gitme	f	%
Evet	71	89,9
Hayır	8	10,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin Burdur Gölü'nde balık yaşayıp yaşamadığına yönelik görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin % 21,5'inin yaşadığı, % 54,4'ünün yaşamadığı ve % 24,1'inin bu konuda herhangi bir bilgiye sahip olmadıkları şeklinde görüş belirttikleri görülmektedir(Tablo7).

Tablo 7. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Burdur Gölü'nde Balık Yaşayıp Yaşamadığına Yönelik Görüşlerine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

	f	%
Evet	17	21,5
Hayır	43	54,4
Bilmiyorum	19	24,1

Araştırmaya katılan öğrencilerin Burdur Gölü'nün turistik bir değer taşıyıp taşımadığına yönelik görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin % 32,9'u evet, % 51,9'u hayır ve % 15,2'si bilmiyorum şeklinde yanıt vermişlerdir(Tablo 8). Öğrencilerin yarıdan fazlasının hayır cevabını vermesinde, gölün mevcut haliyle turistik bir değer arz etmemesi rol oynamıştır.

Tablo 8. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Burdur Gölü'nün Turistik Bir Değer Taşıyıp Taşımadığına Yönelik Görüşlerine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

	f	%
Evet	26	32,9
Hayır	41	51,9
Bilmiyorum	12	15,2

Araştırmaya katılan öğrencilerin Burdur Gölü'ndeki kirliliğin düzeyine ilişkin görüşleri incelendiğinde; öğrencilerin % 36,7'si gölün çok kirli, % 29,1'i kirli, %10,1'i az kirli, % 6,3'ü kirli değil ve % 17,7'si bu konuda bilgi sahibi olmadıklarını belirtmişlerdir (Tablo9). Bu verilerden de anlaşılacağı gibi, öğrencilerin büyük bir bölümünün gölün çeşitli düzeylerde kirli olduğuna ilişkin görüş belirttikleri görülmektedir.

Tablo 9. Araştırmaya Katılan Öğrencilerin Burdur Gölü'ndeki Kirliliğin Düzeyine Yönelik Görüşlerine İlişkin Frekans (f) ve Yüzde (%) Değerleri

Kirlilik Düzeyi	f	%
Çok Kirli	29	36,7
Kirli	23	29,1
Az Kirli	8	10,1
Kirli Değil	5	6,3
Bilmiyorum	14	17,7

Öğrencilerin Burdur Gölü'nü Algılama Biçimlerine Yönelik Tanımlama Kategorileri

Öğrencilerin yorumları analiz edildiğinde, Burdur Gölü'ne yönelik 8 farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Fenomenografik analiz neticesinde elde edilen tanımlama kategorilerinin sıralanmasında bilimsel yada daha az bilimsel olması gibi hiyerarşik bir sıralamaya gidilmemiştir. Araştırma sonucunda ortaya çıkarılan tanımlama kategorileri aşağıda verilmiştir:

Tanımlama Kategorisi 1: Burdur Gölü çok kirli bir göldür. Öğrencilerin verdiği benzer ifadeler dikkate alınarak bu tanımlama kategorisi oluşturulmuştur. Öğrencilerin bir kısmı, göldeki kirliliği “çok kirli”, “çok pis” vb. kavramları ile açıklarken bir kısmı ise göl ile ilgili bu ifadeler ek olarak kirliliğin nedenleri üzerinde de durmuştur. Öğrencilerin gölün kirliliği ile ilgili izlenimleri, yapılan görüşmelere göre; gölle ilgili yerinde yapılan incelemelere değil büyük ölçüde başkalarından işittikleri bilgilere dayanmaktadır. Bu kategoride yer alan öğrenci ifadelerinden bazıları şunlardır:

1- Çok kirli 2- Kirli 3- Temiz olmayan 4- Kirlilik oranı çok yüksek 5- Gördüğüm en pis göl 6- Oldukça kirli 7- Sürekli kirletilen 8- Pis kokan 9- Yüzülemeyecek kadar kirli 10- Çok pis 11- Fabrikaların atıklarını boşalttıkları yer

Araştırmaya katılan öğrencilerden 22'si çeşitli ifade tarzlarıyla Burdur Gölü'nün kirli bir özellik taşıdığını belirtmişlerdir.

Tanımlama Kategorisi 2: Burdur Gölü bakımı, korunması ve tanıtımı ihmal edilen bir göldür. Bu kategorinin oluşmasında, gölün korunması, bakımı ve tanıtımı ile ilgili öğrenci ifadeleri önemli yer tutar. Öğrenciler; gölü bakımsız, kirli ve çevre düzenlemesi yapılmamış bir göl olarak tanımlandıktan sonra, resmî ve özel kuruluşların çabalarıyla gölün kaderinin değiştirilebileceği, göle turistik ve ekonomik bir değer kazandırılabilir düşüncesini ileri sürmektedirler. Araştırmaya katılan 21 öğrenci, Burdur Gölü'nün bugünkü durumuna çok üzülüklerini belirtmişler ve gölün en kısa zamanda temiz hale getirilmesi için gerekli çalışmaların başlatılmasını temenni etmişlerdir. Bu bağlamda kendilerine verilecek görevleri yerine getirmeye hazır olduklarını ortaya koymuşlardır.

Bu kategoride yer alan ifadelerden bazı örnekler:

1- Burdur Gölü'ne bakım yapılmalıdır 2- Göl temizlenmelidir 3- Görselliğe önem verilmelidir 4- Çevre düzenleme planı yapılmalıdır 5- Koruma altına alınmalıdır 6- Çok bakımsız 7- Yeterli tanıtım ve tesise ihtiyaç vardır 8- İnsanlar daha duyarlı olmalıdır 9- Çevre düzenlemesi yok 10- Değerlendirme ve yapılandırma kapsamına alınırsa güzelleşebilir 11- Gölü yeniden canlandırma projesi gerçekleştirilirse turizme açılabilir

Tanımlama Kategorisi 3: Burdur Gölü çok güzel bir manzaraya sahiptir. Kategori 3'ü Burdur Gölü'nün görünüşü ile ilgili öğrenci ifadeleri oluşturur. Öğrenciler, gölün çok güzel bir manzaraya sahip olduğunu ve özellikle günbatımı manzarasının eşsiz olduğunu belirtmişlerdir. Aynı öğrenciler ifadelerinin devamında, uzaktan bakıldığında daha çok hissedilen gölün manzara güzelliğinin, gölün kıyısına gittikleri zaman yerini çeşitli çevre sorunlarına bıraktığını ifade etmişlerdir. Araştırmaya katılan 7 erkek ve 7 kız öğrenci bu konuda görüş bildirmişlerdir.

Bu kategoride yer alan ifadelerden bazıları:

1- Dışarıdan bakıldığında oldukça ilgi çekicidir. Fakat içerisinde balık yaşamaması gölün çekiciliğini olumsuz etkilemektedir. 2- Günbatımı manzarası harika 3- Manzarası güzel 4- Sadece görüntü var. 5- Görüntü güzel ama etkinlik yok 6- İnsana huzur veren hoş bir görünüme sahip 7- Sadece görünüşte güzel bir mekan 8- Manzara çok güzel, fakat yeterince ilgi gösterilmiyor.

Tanımlama Kategorisi 4: Burdur Gölü balıksız bir göldür. Gölde balık yaşamaması ile ilgili öğrenci ifadeleri kategori 4'ü oluşturmaktadır. Öğrencilerin bir kısmı gölde balık yaşamamasının kirliliğe, bir kısmı ise gölün kimyasal özelliklerine bağlamıştır. Araştırmaya katılan öğrencilerden 5'i bu konuda görüş belirtmişlerdir.

Bu kategoride yer alan ifade örnekleri:

1- Balıkçılığa uygun değil 2- Balık yaşamıyor 3- Balık yaşamaması çekiciliğini olumsuz etkiliyor 4- Canlı yaşamı yok 5- Balık yaşamadığı için kullanışsız 6- Balık yaşam alanı yok

Tanımlama Kategorisi 5: Burdur Gölü bir kuş cennetidir. Kategori 5'i Burdur Gölü'nün kuş türleri bakımından zengin bir göl olduğunu belirten öğrenci ifadeleri oluşturmaktadır. Dikkuyruk kuşlarının önemli konaklama alanlarından birisi olması da öğrencilerin üzerinde durdukları bir diğer noktadır. Ancak öğrencilerin bir kısmı göldeki kirlilik düzeyinin ve yiyecek sıkıntısının kuş sayısını azalttığını ifade etmişlerdir.

Bu kategoride yer alan ifadelerden bazıları:

1- Kuşlar için elverişli bir ortam 2- Dikkuyrukların yaşama alanı 3- Göçmen kuşların konaklama alanı 4- Kuş cenneti, fakat yeterli ilgi gösterilmemiş olduğundan değerini bulamamış.

Tanımlama Kategorisi 6: Burdur Gölü çok derin bir göldür. Kategori 6'yi öğrencilerin, Burdur Gölü'nü derin bir göl olarak görmeleri ile ilgili ifadeleri oluşturmaktadır. Diğer tanımlama kategorilerinde olduğu gibi farklı ve çeşitli ifadelere rastlanmamıştır. Öğrenciler bu düşüncelerini muhtemelen coğrafya derslerindeki bilgilerine dayandırmışlardır.

Bu kategoride yer alan ifadelerden bazıları:

1- Çok derin bir göl 2- Derin bir göl 3- Derinliği fazla olan bir göl

Tanımlama Kategorisi 7: Burdur Gölü tektonik bir göldür. Kategori 7'yi öğrencilerin gölü tektonik bir göl olarak görmeleri ile ilgili ifadeler oluşturmaktadır. Öğrenciler, coğrafya derslerinde edindikleri bilgilerden hareketle Burdur Gölü'nün tektonik kökenli bir göl olduğunu belirtmişlerdir.

Bu kategoride yer alan ifadelerden bazıları:

Tektonik bir göldür. 2- Tektonik ve karstik bir göldür. 3- Burdur Gölü fay hattı üzerinde yer almaktadır.

Tanımlama Kategorisi 8: Burdur Gölü, kenarında piknik yapılacak bir mekandır. Kategori 8'i öğrencilerin, Burdur Gölü'nü hafta sonlarında piknik yapabilecek bir mekan olarak görmeleri ile ilgili ifadeleri oluşturmuştur.

Bu kategoride yer alan ifadelerden bazıları:

1- Sabahları orada piknik yapmayı seviyorum.

2- Piknik yapılabilecek güzel bir yer

Yukarıda belirtilen öğrenci ifadeleri dışında araştırmaya katılan öğrencilerin Burdur Gölü'ne yönelik pek çok görüşü vardır. Bu görüşlerden bazıları:

1- Burdur'un iklimini olumlu yönde etkiliyor.

2- Hızla kurumakta olan bir göl

3- Burdur için büyük bir değer, fakat kıymetinin bilinmemesi büyük bir kayıp.

Araştırmaya katılan deneklerden 6 erkek ve 9 kız olmak üzere toplam 15 öğrenci, Burdur Gölüyle ilgili görüş belirtmemişlerdir. Bunların önemli bir kısmını göle gitmeyen öğrenciler oluşturmaktadır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma, üniversite öğrencilerinin çeşitli nesne ve olaylara karşı düşüncelerinin sistematize edilmesinde fenomenografik yöntemin kullanılmasının etkili sonuçlar verdiğini göstermiştir. Araştırma sonucunda, Burdur Gölü'ne yönelik sekiz farklı tanımlama kategorisi ortaya çıkmıştır. Öğrencilerin mekan algılarının değişik olmasında, üniversite öncesi yaşadıkları ve eğitim gördükleri ortamlardaki zihinsel uyarıcıların farklı olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Burdur Gölü ile ilgili elde edilen tanımlama kategorilerinin hepsinin bilimsel temellere dayandırılması mümkün değildir. Öğrenci algılamalarının yeterince bilimsel olmaması üzerinde, öğrencilerin Burdur Gölü ile ilgili yeterli yaşantılarının olmaması ya da gölün özelliklerini araştırmaya merak duymamaları gibi nedenlerin etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin Burdur Gölü ve diğer doğal ortamlar konusunda yeterli yaşantı elde edebilmeleri için okullarımızda gezi-gözlem yönteminin etkili bir şekilde kullanılması sağlanmalıdır. Böylece, öğrencilerimizin ya da geleceğin öğretmenlerinin doğal ortamların değeri ve korunması konusunda daha duyarlı fertler olarak yetişmeleri sağlanabilir.

Öğrencilerin göle karşı ilgi düzeylerinin istenen düzeyde olmamasında, göl çevresinde yeterli yeşil alanın oluşturulamaması yada yeşil kuşak projesinin yeterince işletilememesi etkili olabilir. Göle olan ilginin artırılarak, gölde ve çevresinde görülen olumsuzluklara daha fazla dikkat çekilebilir. Böylece göle doğal özelliklerini kazandırmaya dönük etkili ve hızlı çalışmalar başlatılabilir.

Bu araştırma, Burdur Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören küçük bir örneklem grubu ve tek bir coğrafi özellik (Burdur Gölü) ile sınırlandırılmıştır. Diğer coğrafi özelliklerin ve konuların fenomenografi yöntemiyle araştırılmasının coğrafya eğitimine büyük yararlar getireceği öngörülmektedir. Doğal afetler,

çevre sorunları vb. pek çok konu hakkında lise veya üniversite öğrencilerinin görüşlerinin ortaya koyulmasında bu yöntemden yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- Atayeter, Y. (2003). Kaybolan Bir Değer: Burdur Gölü. *SDÜ Fen-Edebiyat Dergisi*, Sayı:8, Isparta.
- Aytülkasapoğlu, M. ve diğerleri(2002). Attitudes and Behavior Toward the Environment: The Case of Lake Burdur in Turkey. *Environment and Behavior*, SAGE Publications Volume:34, p.363.
- Biggs, J. (1999). Teaching for Quality Learning at University: what the student does. Buckingham:Society for Research into Higher and Education and Open University Press
- Bowden, J. A. (1994). The Nature of phenomenographic research. in: J.A. Bowden & E. Walsh (Eds). Phenomenographic Research: variations in a method. *The Warburton Symposium*, pp. 1-16 (Melbourne: Royal Melbourne Institute of Technology).
- Fransson, A. (1977). On qualitative differences in learning, IV: effects of intrinsic motivation and extrinsic test anxiety on process and outcome. *British Journal of Educational Psychology*, 47, pp.244-257.
- Goodall, B. (1985). Dictionary of Human Geography, London:Penguin Reference Books
- Marton, F. (1981). Phenomenography describing conceptions of the world around us. *Instructional science*, 10, pp.177-200.
- Marton, F. (1986). Phenomenography: A research approach to investigating different understandings of reality. *Journal of Thought*, 2(3), 28-49
- Marton, F. (1988). Phenomenography: Exploring different concepts of reality. In Fetterman, D.(Ed.), Qualitative Approaches to Evaluation in Education. New York: Praeger.
- Marton, F. ve diğerler (1993). Conceptions of learning. *International Journal of Educational Research*, 19, 277-300.
- Marton, F. (1994). In the International Encyclopedia of Education. Second edition, volume:8, Eds.Torsten Husen & T. Neville Postlethwaite, Pergamon.
- Marton, F. & Booth, S. (1997). Learning and Awareness (Mahwah, NJ, Lawrence Erlbaum).
- Marton, F. & Saljö, R. (1976a). On qualitative differences in student learning, I: Outcome and process. *British Journal of Educational Psychology*, 46(1), pp.4-11.
- Marton, F. & Saljö, R. (1976b). On the qualitative differences in student learning, II: Outcome as a function of the learner's conception of the task British. *British Journal of Educational Psychology*, 46, pp.115-127.
- Richardson, J.T.E. (1999). The concepts and methods of phenomenographic research. *Review of Educational Research*, 69(1), pp.53-82.
- Svensson, L. (1997). On the qualitative differences in learning, III: Study skill and learning. *British Journal of Educational Psychology*, 47, pp.233-243.
- Tunçel, H. (2002). Türk Öğrencilerin Zihin Haritalarında İslam Ülkeleri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt: 12, Sayı:2, sayfa:83-103, Elazığ.

İlk alındığı tarih: 14/05/2007
Düzeltilme tarihi: 06/09/2007
Kabul tarihi: 01/11/2007

